

printhouse

TIPS &
TRIKS
VEILEDNINGER

TIPS OG VEILEDNING // TRYKKSAKER

Det er ikke alltid lett å skjønne alle begreper og teknikker innen trykkeri-faget. Fargerom, bildeoppløsning og bleed er kjente problemer som ofte dukker opp igjen.

Dette dokumentet inneholder en liten oversikt over de viktigste termene som du som kunde vil kunne komme borti i kontakt med vårt trykkeri. Her finner du også en liten veiledning til hvordan du lager korrekte tryklare pdf-er.

Innhold:

Ordliste	3
• Førtrykk	3-4
• Trykk	5
• Ferdiggjøring	5-6
PDF	7
• PDF for trykk – «PFD/X»	7
• Viktige sjekkpunkter når du lagrer en pdf	7
• Oppskrift for å lage pdf	8-10
Bilder	11
• Oppløsning på bilder	11
• Farger	11
• Filformater bilder	12
Adressering	13
Falsemetoder	14

ORDLISTE // TRYKKSAKER

Førtrykk

Bitmap <small>(rasterformat)</small>	er en metode å lagre digitale bilder på. Bildet blir delt opp i et finmasket nett av rekker og kolonner (raster).
Brutto format	er netto format + utfallende (3 mm)
DPI <small>(Dots Per Inch)</small>	er en måleenhet for bildeoppløsning. Som regel bruker vi høyoppløslige bilder på 300 dpi til trykksaker.
Innmat	materien i en bok eller brosjyre uten omslag.
Netto format	er formatet som trykksaken skal beskjæres til.
Plott	Storformat printer, brukes til plakater større enn A3. Vanlige plakatstørrelser er 50x70 cm og 70x100 cm. Plott kan også brukes til testtrykk. Det viser alle sidene utskutt som et ferdig trykkark, og falses på samme måte som trykksaken. Brukes for å sjekke at alle elementer er på plass og at sidene er riktig utskutt. Skal ikke brukes som prøvetrykk for å sjekke fargebilder.
Prøvetrykk	brukes for å sjekke bildekvalitet eller andre fargeforhold.
Raster	Hvert element i en gitt rekke og gitt kolonne kalles for en piksel (eller små punkter av farger) og som har sin egen spesifikke fargeverdi.
Skanner	er et apparat som digitaliserer et fysisk bilde og/eller dias.
Trykkstart	kunden kommer å ser på de første trykkarkene for å sjekke at fargene blir riktige før hele opplaget blir trykket.
Utfallende <small>(bleed)</small>	det legges vanligvis til 3 mm ekstra på elementer (bilder, streker eller fargefelter) som ligger utenfor nettoformatet til trykksaken. Dette er for å unngå hvite «glis» når trykksaken skjæres. Til omslagsmapper brukes det 5 mm utfallende.
Utskytning	plassering av sider på trykkarket. Sidene legges ut i et system som er tilpasset nedfalsing (bretting) av trykkarket. Når trykkarket er falset ned, skal sidene komme i riktig rekkefølge.
Vektorisere	Vektorisering er en prosess som gjør et rasterbilde om til vektorgrafikk. Vektorisert grafikk bruker ikke piksler, og kan derfor forstørres ut i det uendelige uten tap av kvalitet.

ORDLISTE // TRYKKSAKER

Filformat

- EPS**
(Encapsulated PostScript) brukes til å overføre PostScript-grafikk mellom programmer, og det støttes av de fleste illustrasjonsprogrammer og programmer for sidelayout. Kan brukes til trykk om oppløsningen er bra nok (300 dpi). Eps filer kan inneholde vektorisert grafikk.
- GIF**
(Graphics Interchange Format) er et bitmap-bildeformat som brukes for å lagre bilder. Det er laget for skjermbruk (Internett, Microsoft Word, Powerpoint etc.), og derfor er de lavoppløselige (72 dpi) og i RGB-farger.
- JPEG/JPG**
(Joint Photographic Expert Group) er et elektronisk bildeformat til skjermbruk (Internett, Microsoft Word, Powerpoint etc.). JPEG dokument er også ofte i RGB farger og lavoppløselige (72 dpi).
- PDF**
(Portable Document Format) er et filformat utviklet av Adobe Systems for å gjøre det mulig å vise et dokument likt uansett hvilket operativsystem eller hva slags maskinvare brukeren benytter.
- PSD** er Photoshops eget filformat. Kan brukes til trykk om oppløsningen er bra nok (300 dpi).
- TIF/TIFF**
(Tagged-Image File Format) er et filformat som brukes til fotografi og elektronisk lagrede dokumenter. TIFF format brukes på bilder til trykk, og dokument skal være i PMS- eller CMYK-farger og høyoppløselig (300 dpi).

Farge

- CMYK** Cyan, Magenta, Yellow og Black – er fargeverdiene som benyttes for trykking. Kalles også 4-fargetrykk.
- PANTONE/PMS** Pantone Matching System™ – er et referansesystem for trykkfarge som er i bruk innen grafisk industri. Hver farge er definert med en tallkode og visse programmer kan konvertere fargeverdiene til PMS-verdier. Ved å benytte systemet kan et trykkeri gjengi den ønskede fargen helt nøyaktig.
- GOE** Pantones nye fargesystem for grafisk bruk, det første nye siden selskapet lanserte Pantone Matching System for 45 år siden. Med 2058 nye Pantone-farger skal Goe system være bedre tilpasset det moderne markedet.
- RGB** Red, Green, Blue – er en fargedefinisjon som bruker primærfargene rød, grønn og blå for å sette sammen et fargebilde. Brukes som skjermfarger.

ORDLISTE // TRYKKSAKER

Trykk

Bestrøket papir er belagt med et ekstra lag, et bindemiddel for at overflaten skal bli glatt. De fleste ukeblader, magasiner og fotografibøker er trykket på bestrøket papir. Ulempen med bestrøket papir er at det kan skape gjenskinn.

Ubestrøket papir er et ubehandlet papir. Den inneholder trefiber, er lett og strukturert. Papiret er absorberende og har en matte, mer porøs overflate. Svært mange bøker og tidsskrifter trykkes på ubestrøket papir.

Digitaltrykk er en reproduksjonsteknikk der digitale filer printes direkte på substratet, til forskjell fra offsetsom trykker indirekte ved bruk av en fysisk plate. Digitaltrykk brukes ofte for å lage trykksaker i små opplag.

Fortrykk og tiltrykk Trykksaker som blir bestilt igjen og igjen kan lønne seg å bestille med fortrykk. Det er f.eks. ved visittkort som har faste elementer i spesialfarger, foliepreg e.l., og der kun navn og kontaktinfo blir byttet ut fra gang til gang. Da trykkes det opp et større opplag med de faste elementene ved første bestilling og ved senere bestillinger trykkes et tiltrykk med de varierende elementene på de ferdige fortrykkene.

Gripekant Kanten av trykkarket som blir tatt av gripere mens den går gjennom trykkmaskinen. Det kan ikke legges trykk der hvor gripekanten er. Størrelsen på gripekanten er 12 mm.

Moirè sjenerende mønster i rastrede bilder eller flater. Oppstår som resultat av rasterdreining i flerfargebilder eller regelmessige mønster i originalbildet.

Ferdiggjøring

Falsing brette metode av trykte ark som skal utgjøre en trykksak. For de forskjellige falsemetodene, se eget avsnitt.

Ferniss blank eller matt transparent trykkfarge. Brukes som beskyttelse ved tunge fargeflater hvor faren for avsmitting er stor.

Foliepreg trykk med varmpregfolie. Folien er tilgjengelig i mange forskjellige farger. Her brukes klisjé og varme for påføring av folie på arket. Ofte brukes metallisk folie som gir et eksklusivt preg.

ORDLISTE // TRYKKSAKER

Ferdiggjøring

Kapa	er en tykk og lett kartong som brukes til å klebe på plakater o.l. Kapa-platene kan vi tilby i tykkelsene 3, 5 og 10 mm.
Klisjé	Stål-/magnesium-form til foliepreg, relieffpreg, og preging i papir (blindpreg).
Laminering	Bruk av en matt eller blank transparent film for å oppnå forbedret styrkeegenskaper og beskyttelse av trykksaken.
Liminnbinding	Heftemetode med transparent for og bakside og grå rygg.
Limfresing	innbindingsmetode hvor ryggen blir frest bort og påført lim. Et omslag legges rundt hefte og festes til ryggen.
PP folie <small>(poly propylen)</small>	tynn transparent film som påføres trykkark etter fargetrykk. Finnes i både matt og blank utførelse. Gir bedre beskyttelse enn UV-lakk og ferniss. Kan påføres både bestrøket og ubestrøket papir.
Pregetrykk <small>(blindpreg)</small>	Høytrykkmetode som preger trykkbilde i arket, og gir en lys-/skyggevirkning.
Renskjæring	Trykksaken kuttet ned til nettoformat etter skjæremerkene.
Spiralisering <small>(Wire-0)</small>	Hefting ved hjelp av stålspiraler som tres gjennom perforerte hull i perm og materie.
Stansing	etterbehandlingsmetode hvor trykksaken skjæres eller hules i vinkler eller uvanlige former. Teknikken krever en egen stanseform.
UV lakk <small>(spottlakk)</small>	transparent lakk som påføres trykkark etter fargetrykk. Finnes både i matt og blank utførelse.

PDF // TRYKKSAKER

PDF er det mest brukte filformatet i trykksammenheng. PDF står for «Portable Document Format», og det er et plattformuavhengig filformat. Det betyr at dokumentet vil se likt ut uavhengig av operativsystem og programvare. Det er dette filformatet vi ønsker å motta når du skal sende filer til trykk.

PDF for trykk – «PDF/X»

Det er flere forhåndsinnstillinger å velge mellom når man skal lagre en pdf fra f.eks. InDesign, Illustrator eller Quark. Her er det mest fornuftig å velge fra PDF/X-serien. Da vil filene få den riktige oppløsningen, og gjennomskiktighet vil bli «flattet». Hvilken av de du skal velge kommer an på hvilken versjon av Adobe Creative Suit du bruker. **Se oppskrift på de ulike programversjonene nedenfor.**

Viktige sjekkpunkter når du lagrer en pdf

Som standard i alle trykksaker må vi ha:

- Oppløsning på 300 dpi. (Bitmap-bilder bør være på 1200 dpi.)
- 3mm utfallende (hvis det er utfallende trykk). Det er fordi hvis trykksaken ikke ligger utfallende er det stor sjanse for det vil bli hvite «glis» når vi kutter papiret til nettoformatet.
- Passmerker/crop marks skal være med. Vi må ha dette for lettere å se formatet trykksaken skal være i og vi trenger dette når vi skal lage trykkplater.
- Pdf-er av kataloger og brosjyrer vil vi gjerne ha som enkeltsider og ikke i oppslag.

Tilleggs info:

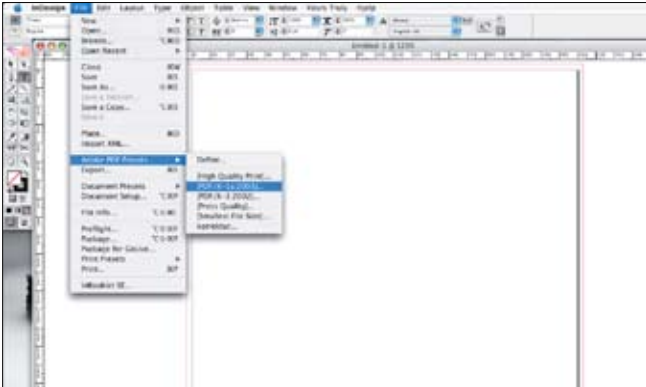
- Skal trykksakene trykkes i cmyk (4-farger) så må alt ligge i cmyk (ikke RGB eller Pantonefarger).
- Skal trykksakene trykkes i Pantonefarger må alt ligge i den/de pantonefargene (ikke RGB, cmyk eller sort).
- Skal trykksakene trykkes i sort må alt ligge som sort (ikke RGB, cmyk eller Pantonefarger).
- Det går selvfølgelig å kombinere sort og Pantonefarger samt cmyk og Pantonefarger, men ikke RGB og Pantonefarger.
- Den eneste gangen vi gjerne vil ha RGB filer er hvis det skal plottes plakater eller bannere på papir typene «Premium Luster Photo Paper», «Polypropylene» (plast) , «Canvas» (lerret), og «Selvklebende vinyl». Dette står spesifisert i pristilbudet fra oss.

HUSK ALLTID Å SJEKKE PDF-FILENE DU HAR LAGET FØR DU SENDER DE TIL TRYKK!

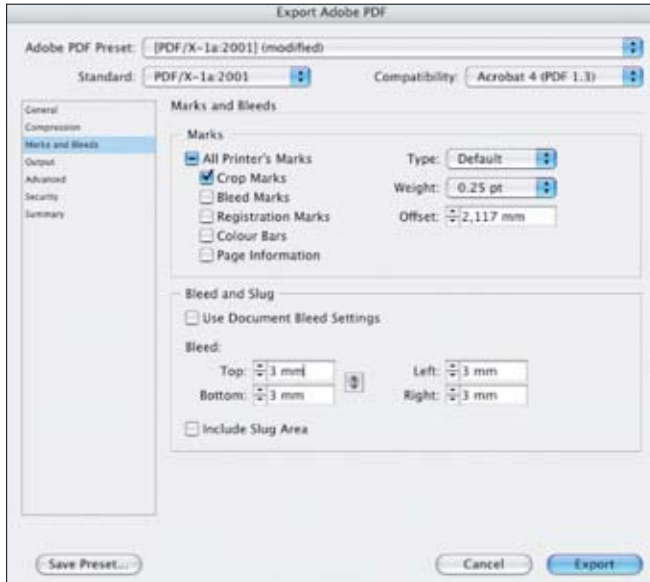
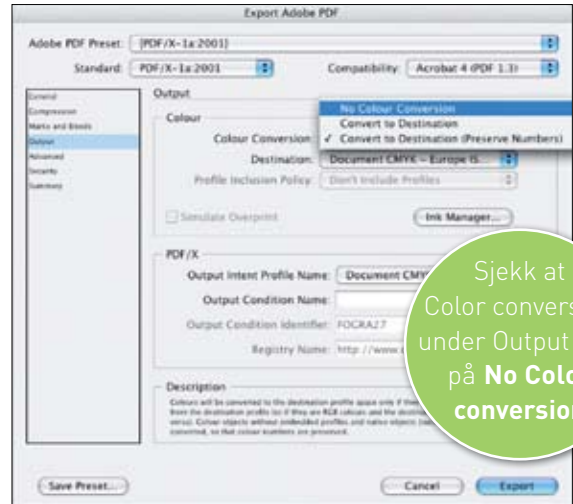
PDF // TRYKKSAKER

Oppskrift for å lage pdf fra Adobe InDesign CS 2, 3 og QuarkXPress 7.3.

Adobe InDesign CS2

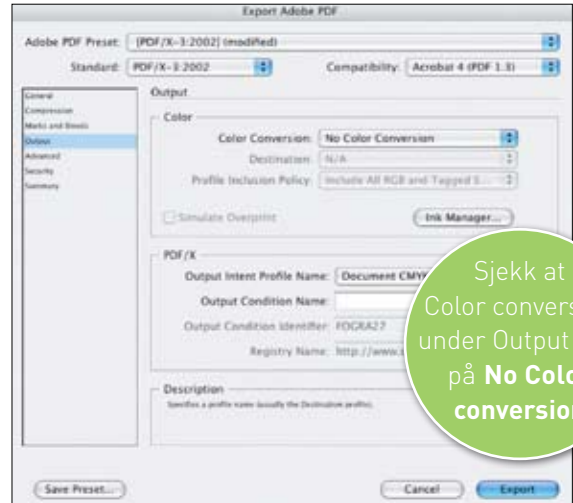
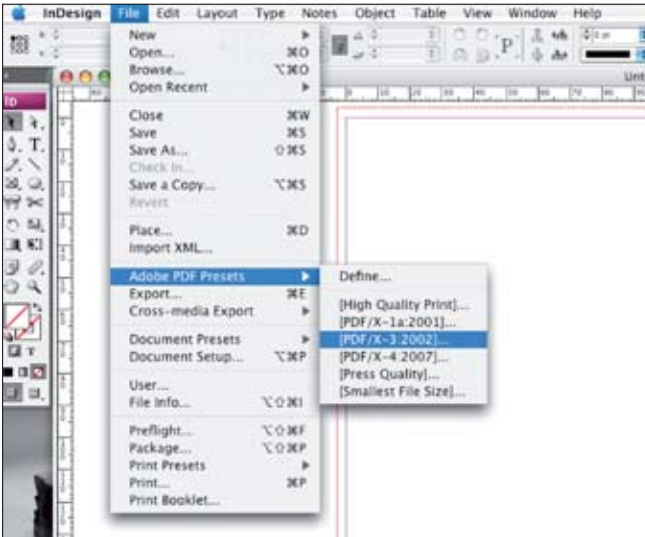
Fra Adobe InDesign skal man alltid generere pdf-er ved hjelp av **PDF/X-1a:2001**. Men det er tre ting du skal sjekke.

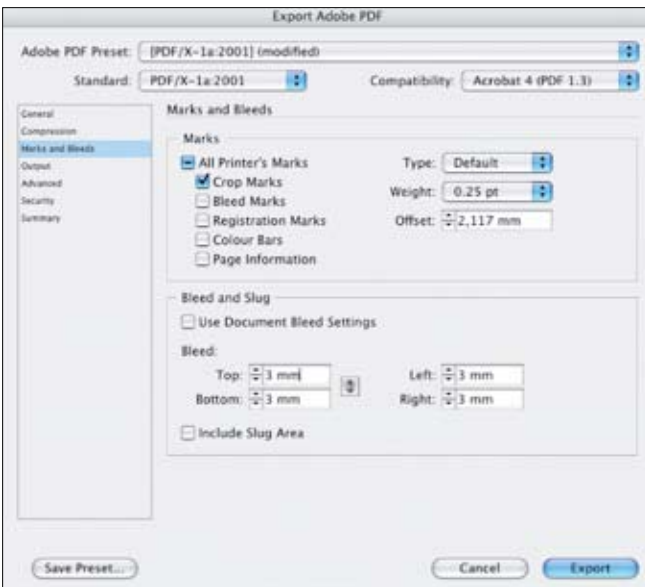
Under marks and bleeds skal kun Crop Marks hakes av og bleed skal stå på 3 mm rundt hele.

PDF // TRYKKSAKER

Adobe InDesign CS 3

Fra Adobe InDesign skal man alltid generere pdf-er ved hjelp av **PDF/X-3:2002**. Men det er tre ting du skal sjekke.

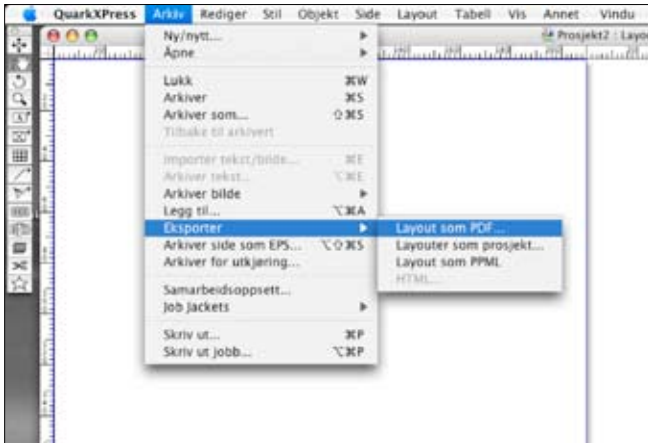

Under marks and bleeds skal kun Crop Marks hakes av og bleed skal stå på 3 mm rundt hele.

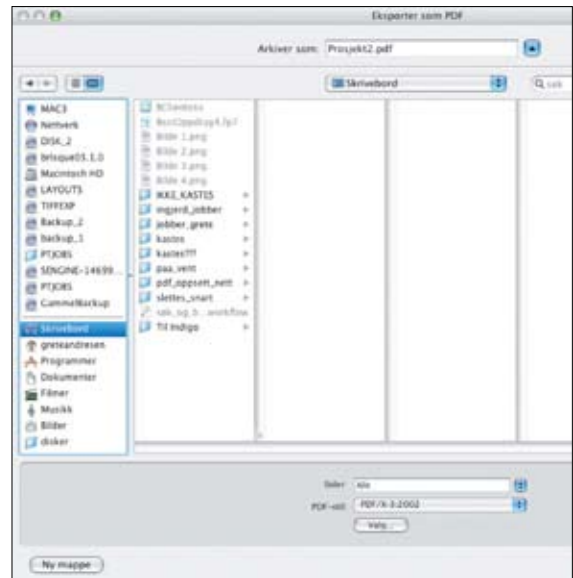
PDF // TRYKKSAKER

QuarkXPress Passport

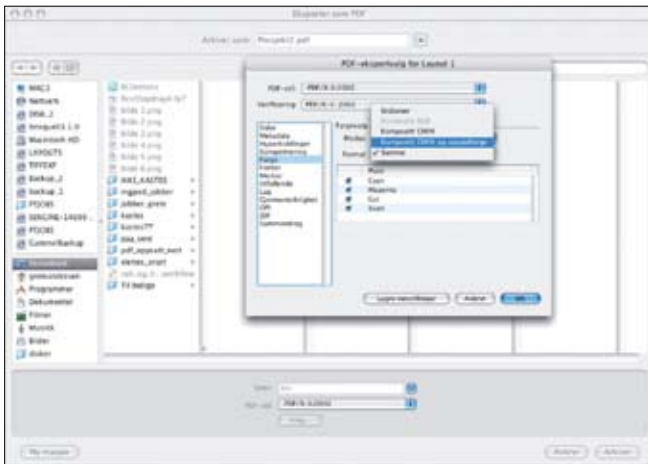
I Quark trenger du ikke å tenke på passmerker/cut marks eller bleed, da dette allerede står riktig innstilt under PDF/X-3:2002.

Velg eksporter layout som pdf fra Arkiv i meny linjen.

Velg alltid PDF/X-3:2002.

- Hvis du skal trykke pantone farger må du sette farge på kompositt CMYK og spesialfarger.
- Hvis du skal trykke i cmyk, setter du farge på kompositt CMYK.
- Hvis du skal trykke i sort, setter du farge på gråtoner.

BILDER // TRYKKSAKER

Oppløsning på bilder

Bilder som skal trykkes bør ha en oppløsning på 300 dpi.

Bilder med lavere enn 200 dpi vil kunne resultere i uskarpe og kornete bilder. Dette gjelder spesielt bilder som er hentet fra internett som ofte har en oppløsning på 72 dpi. Unngå slike bilder når det skal brukes til trykksaker.

Vær oppmerksom på bilder som har oppløsningen 300 dpi, men som skal forstørres for å passe inn på et annet format vil få en lavere dpi.

Plakater som skal plottes i stort format behøver ikke en oppløsning på 300 dpi i full størrelse. Men vi anbefaler ikke oppløsninger på under 120 dpi.

Det er flere måter å sjekke oppløsningen på bilder.

1. Åpne bildefilen i Photoshop. Under menyvalget Image→Image Size kan du finne verdien under punktet «Resolution» - pixle/inch.
2. Åpne bildefilen i Illustrator og marker bildet. I den øverste verktøylinjen vil det stå bildeinformasjon som RGB/CMYK og oppløsningen.
3. Har du bilder som er tatt inn i InDesign og skalert opp eller ned og lurer på hvilken dpi de har, kan dette sjekkes på en enkel måte. Gå på file → preflight og under valget «Links and Images» er alle bildene listet opp. (Huk vekk «Show problems only» boksen for å vise alle linkene). Her kan du se informasjon som «Actual ppi» (bildets opprinnelige ppi) og «Effective ppi» (oppløsningen bildet har etter å ha blitt skalert).

Farger

Vær oppmerksom på hvilke farger bildet ditt har i forhold til trykksaken det skal brukes i. Hvis bildet skal med i en 4-fargers trykksak, bør bildefilen være i CMYK-farger. Skal trykksaken være enfarget sort, bør også bildene være i gråtoner, altså ikke CMYK eller RGB. Trykksaker som skal plottes på vår plotter Epson 9800 bør ha RGB-farger. Sort tekst bør alltid være 100% sort, (ikke «registration» som finnes som en egen farge under «swatches» i bl.a. inDesign). Hvis teksten er bygd opp med flere farger, blir det vanskeligere å få fargene til å treffe over hverandre når den trykkes.

BILDER // TRYKKSAKER

Filformater bilder

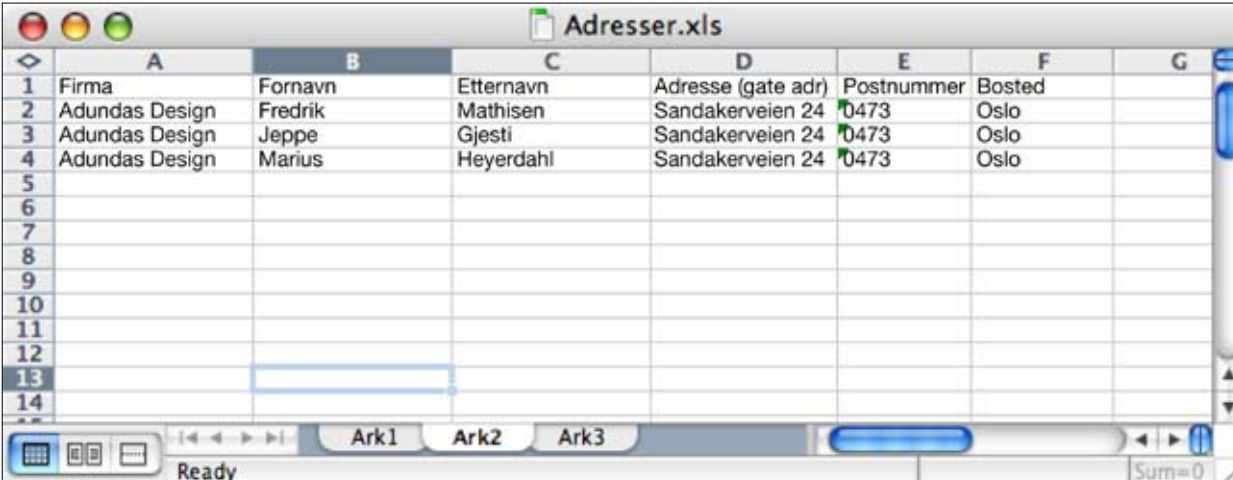
Bilder kan lagres i mange ulike filformater. Er bildet ditt laget i Photoshop vil photoshops eget format (PSD) være det beste når du skal sende filer til trykkeriet. Hvis bildet ikke er laget i Photoshop, men f.eks. skannet inn, vil filformatet TIFF være det beste valget. Alternativt JPEG/JPG, men vær oppmerksom på at jpg ofte komprimerer bildet, noe som kan gi en dårligere kvalitet. Unngå å bruke filformater som GIF og PNG som er beregnet for skjermbruk og internett.

ADRESSERING // TRYKKSAKER

Teknisk informasjon ang. adressering (Excel)

Inneholdet i adressefilene skal kun bestå av informasjon som skal printes. Vennligst oppgi antall adresser ved levering av adressefiler. Ved bruk av spesielle fonter, må disse også sendes med.

Eksempel på adressefil

	A	B	C	D	E	F	G
1	Firma	Fornavn	Etternavn	Adresse (gate adr)	Postnummer	Bosted	
2	Adundas Design	Fredrik	Mathisen	Sandakerveien 24	0473	Oslo	
3	Adundas Design	Jeppe	Gjesti	Sandakerveien 24	0473	Oslo	
4	Adundas Design	Marius	Heyerdahl	Sandakerveien 24	0473	Oslo	
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							

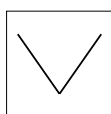
* Hvis det skal sendes til utlandet, sett inn navnet på landet

VIKTIG!

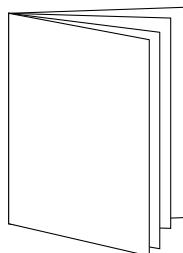
Det bør fjernes linjeskift i kolonnene. Pass på at det er avsatt nok plass til adressene i selve trykksaken.

FALSEMETODER // TRYKKSAKER

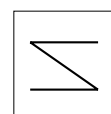
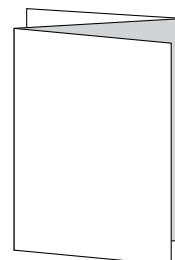
Det finnes ulike måter å false/brette trykksaker på. Her er en liten oversikt over de mest vanlige.

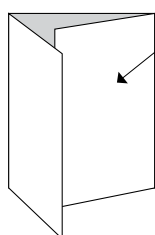
V-fals - 4 sider

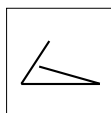
Fals og stift

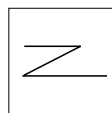
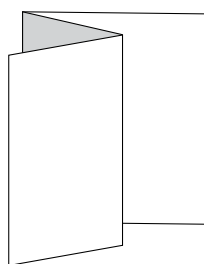
Trekkspillfals eller Z-fals

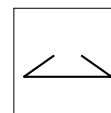
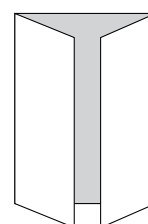
Den innerste siden må være 3mm mindre enn de andre.

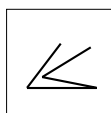
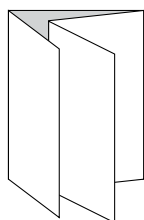
Rullefals, lommefals eller C-fals - 6 sider

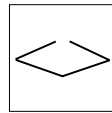
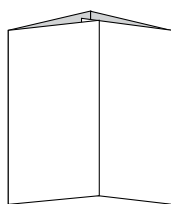
Forskjøvet Z-fals - 6 sider

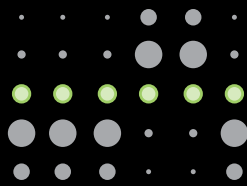
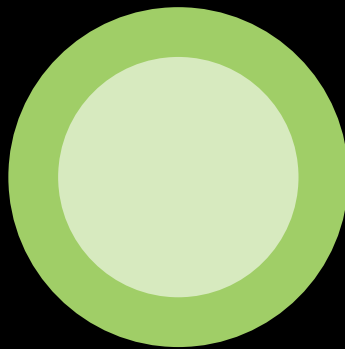
Vindusfals - 4 sider

Paralell fals - 8 sider

Lukket vindusfals - 8 sider

printhouse